

Z Lichtenštejna

dědičný princ

Martin Ehl
martin.ehl@economla.cz

Od našeho zpravodaje z Lichtenštejna

Dědičný princ Alois z Lichtenštejna vážil při rozhovoru s HN na hradě ve Vaduзу každé slovo, ale jeho sdělení bylo jednoznačné: Děláme to neradi, ale musíme Českou republiku kvůli vrácení majetku žalovat. „Chceme najít jiné než soudní řešení, ale k tomu potřebujeme, aby s námi Česká strana začala jednat.“ zopakoval během rozhovoru různou formou několikrát, téměř jako by se omlouval.

HN: Jak se vám líbí stav majetku vašeho rodu v Česku? Navštívili jste ho někdy?

Já osobně jsem na Moravě delší dobu nebyl, ale letos jsem při příležitosti založení Česko-lichtenštejnské společnosti navštívil Prahu. Krásné zámký Valtice a Lednice bych samozřejmě zase rád viděl. Už je to pár let, co jsem tam byl naposledy, ale ostatní členové naší rodiny tam byli nedávno. Pro nás je to něco, k čemu máme hluboký vztah, protože to bylo po staletí středem naší rodinné historie.

HN: Tento týden posíláte českým úřadům předžalobní výzvu, aby vám byl váš majetek vydán. Co očekáváte, že se stane?

Doufáme v pozitivní reakci, ovšem s ohledem na minulé zkušenosti nejsem příliš optimistický. Několikrát jsme se pokoušeli zahájit jednání vedoucí k nalezení mimosoudního řešení, které by bylo v zájmu obou stran, ale dosud jsme nedostali definitivní pozitivní odpověď. Vzhledem k tomuto faktu a rovněž kvůli lhůtě dané Občanským zákoníkem České republiky, omezující možnost vznést nároky na majetek pouze do 31. prosince 2018, se obávám, že budeme k žalobě donuceni. Pokud se tak k naší litosti stane, vždy

a stále budeme připraveni k mimosoudnímu jednání. Říkáme už léta, že politická jednání považujeme za nejlepší řešení.

HN: Proč se po dosavadní zkušenosti se zdejšími právním systémem pouštíte do nového sporu s českým státem?

Je to poprvé, co v České republice podáváme žalobu. Jak jsem řekl, český stát nám nedává jinou možnost. Pokud bychom našli jiný způsob než soudní řízení, vždycky dáme přednost této alternativě, protože ta vám umožňuje dohodnout řešení na míru v zájmu obou stran.

HN: V roce 2009, kdy se obnovily diplomatické vztahy mezi Českem a Lichtenštejnem, váš otec, kníže Hans Adam II., řekl, že rodina se nebude soudně domáhat navrácení majetku v České republice. Co se změnilo? Můj otec věřil, že je třeba hledat politické řešení, protože tento problém není primárně právní, ale politický. Základem konfiskace našeho majetku z let 1945–1951 bylo mylné tvrzení, že tehdejší hlava rodu Lichtenštejnů a nezávislého státu Lichtenštejnské knížectví František Josef II. je Němцем. Kníže sám se ale nikdy

Alois z Lichtenštejna (50)

Dědičný princ Alois je nejstarší ze čtyř dětí knížete Hanse Adama II. Od roku 2004 vykonává za svého otce funkci hlavy státu. Studoval na britské vojenské akademii v Sandhurstu a sloužil v jednotkách v Hongkongu a Londýně. Poté studoval práva a pracoval v bankovní firmě v Londýně. Od roku 1997 se věnuje správě rodinného majetku. S manželkou, bavorskou princeznou Sophií, mají čtyři děti.

za Němce nevydával ani neprohlásil. Naopak, byl hlavou státu, který byl během války neutrální a kterému rovněž hrozila nacistická anexa.

Ostatně fakt, že můj otec nikdy Českou republiku žalovat nechtrěl, ukazuje, že jsme se vždycky snažili o pozitivní přístup. Při obnovení diplomatických vztahů ustavily Česká republika a Lichtenštejnsko komisi historiků, která odvedla velmi dobrou práci. Nastartovala se politická a ekonomická spolupráce, ale i spolupráce ve školství a v kultuře. A v tomto čase rozvoje pozitivní agendy bilaterálních vztahů nás český stát bez jakéhokoli předchozího varování překvapil žalobou. Kvůli lesním pozemkům u Řičan, které Nadace knížete z Lichtenštejna zdědila jako univerzální dědic mého dědečka, knížete Františka Josefa II., přičemž toto dědictví předtím řádně posvětil příslušný obvodní soud. (Nadace spravuje veškerý majetek knížecí rodiny – pozn. red.) Mysleli jsme si, že když jsme si vybudovali dobré vztahy, každé krizové téma nejprve zvednete jako téma k jednání, a ne že hned žalujete u soudu.

HN: Jaké politické řešení by tedy pro vás bylo přijatelné?

Nižak nepomůže klást si veřejně podmínky, dříve než začne nějaké jednání. V každém případě musí být řešení přijatelné pro obě strany. Naše nadace už jako vstřícný krok nabídla české vládě využití svých zdrojů, čímž by významně přispěla dlouhodobým projektům, které jsou v našem společném zájmu v oblastech vzdělávání, kultury a vědy. Samozřejmě bychom spolehlí na českou stranu, aby přesně definovala, co potřebuje a také jak nejlépe dosáhnout bud navrácení našeho majetku, nebo odškodnění.

HN: Můžete nám říct, o jakém majetku se přesně bavíme?

Naše předžalobní výzvy se vztahují pouze na majetek, který má v držení český stát nebo jemu náležící podniky a instituce. Rád bych ale znovu zdůraznil, že naši

státu. Domníváte se, po dosavadní zkušenosti, že i Česko má potíže s právním státem?

Netroufám si zveřejnit hodnotit český právní systém jako celek. Ovšem třeba rozsudky ohledně lesa nedaleko Řičan jsou jak z naší perspektivy, tak z perspektivy mezinárodních právníků velmi sporné. Jestliže v roce 2014 žaluje český stát naši nadaci opět na základě falešného nařčení, že můj dědeček byl německé národnosti, a opět proti mojí rodině zneužívá prezidentské dekrety z roku 1945, pak je to v rozporu se základními principy mezinárodního práva.

HN: Máte nějaké vysvětlení pro to, proč se český stát tak brání nejen vydání majetek, ale vlastně se vůbec o celé věci bavit?

Na tohle byste se měl zeptat zástupců českého státu, ale kolem našeho případu je stále hodně nepochopení a předsudků. Naše kauza nemá co dělat s Benešovými dekrety, jak se tvrdí. My nepochybujeme Benešovy dekrety jako takové, ale jejich zneužití po druhé světové válce proti občanům Lichtenštejnska. O zneužití dekrétů ostatně svědčí i události po roce 1945, kdy se naše rodina bránila u českých soudů. Původně navržený rozsudek zlet před rokem 1948, jenž je k dispozici v archívech, byl v náš prospěch a označoval konfiškaci našeho majetku za nezákonnou. Po komunistickém puči byl ovšem přepracován v zájmu komunistů a definitivně vynesem v roce 1951. Proto mluvíme o nezákonné aplikaci dekrétů.

HN: Benešovy dekrety jsou svého druhu zaklínadlo české politiky. Rozumíte tomu, že kdyby jakýkoli český politik veřejně toto zaklínadlo zpochybnil, byl by politicky mrtvý?

Chápu, že Benešovy dekrety byly a jsou velmi složité téma. Naše situace ale není o Benešových dekretrech. To dosud možná nebylo dostatečně pochopeno.

HN: Domníváte se, že Češi jsou si vědomi své historie a jsou schopni ji reflektovat?

V to doufám.

KDYBY NÁM ČESKÝ STÁT NABÍDL JEDNÁNÍ O VZÁJEMNĚ VÝHODNÉM ŘEŠENÍ, ŽALOBY BYCHOM STÁHLI, ŘÍKÁ DĚDIČNÝ PRINC ALOIS Z LICHTENŠTEJNA. POVAŽOVAT NÁS ZA NĚMCE NEDÁVÁ PŘI POHLEDU DO NAŠÍ HISTORIE SMYSL, DODÁVÁ BUDOUCÍ HLAVA RODU.

SODÍMÉ SE NERADI

prioritou opravdu není jít k soudu. Stále doufáme, že český stát se rozhodne pro politické řešení.

HN: Lze majetek, o kterém se bavíme, nějak kvantifikovat? Rozlohou? Vyčíslením hodnoty?

Nemohu vám říci žádné přesné číslo, pokud jde o velikost či hodnotu, protože nároky se nevztahují na veškerý majetek, který v květnu 1945 vlastnil vládnoucí kníže, ale vylučují majetek, který k dnešnímu dni vlastnil soukromé osoby, obce nebo univerzity.

HN: Když jsem se neoficiálně bavil s jedním z českých expertů, kteří tento problém řeší, říkal, že možným východiskem by bylo domluvit se s nadací na užívání majetku, ale nikoli na vlastnictví. Bylo by to pro vás řešení?

Nerad bych v rozhovoru rozebíral nějaké možnosti. Nejprve si musíme vyslechnout českou vládu. Vaše otázka nicméně ukazuje, že pokud bychom byli schopni si sednout a jednat, s jistotou dávkou kreativity bychom určité naší řešení vhodné pro obě strany.

HN: V Evropské unii se v souvislosti s Maďarskem a Polskem hovoří o potížích s dodržováním právního

HN: Když jsme tedy u historie, můžete vysvětlit vztah vaší rodiny k nacistickému Německu?

Moje rodina se od nacistického hnutí distancovala velmi brzy také proto, že manželka vládnoucího knížete Františka, tehdejší hlavy našeho státu, byla židovského původu.

Když se podíváte do archívu, jak rodina řídila majetek v Českých zemích během nacismu, zjistíte, že jsme se soustavně snažili pomáhat českým zaměstnancům. Ikdyž nás nacisté tlačili, abychom Čechy odvolali z klíčových manažerských funkcí, neudělali jsme to a Čechy jsme za Němce neměli. Kromě toho můj děda spolu s dalšími odvážnými lichtenštejnskými občany zabránil vzniku nacistického hnutí v Lichtenštejnsku. Byla tu skupina lidí, která se ho pokusila založit, ale občané se postavili za knížectví proti nacistickému hnutí a také zabránili nacistickému puči v roce 1939.

Nikdy jsme proto nepochopili, proč jsme v Česku označováni za Němce, když jsme byli vždy neutrální, nikdy jsme třeba diplomatiky neužili protektorát Čechy a Morava. Rodina podporovala prezidenta Beneše v exilu, hájili jsme několik obviněných Čechů před gestapem, mohli bychom tu vypočítávat hodiny. Podíváte-li se na naši historii, vydávat nás za Němce nedává smysl.

Foto: HN - Marek Škvátek

JAK PŘÍPAD Z ŘÍČAN OŽIVIL HISTORIÍ

Martin Ehi
martineh@economiaz.cz

Doslova právní bouři rozpoutal případ z roku 2012. Při běžných právních úkonech kolem úprav lesů nedaleko středních českých Říčan zjistili úředníci v podstatě šokující věc: 600 hektarů lesa bylo v pozemkových knihách v katastru psáno na Františka Josefa II., hlavu knížecí rodiny Lichtenštejnů v době druhé světové války a po ní. Majetek knížecí rodiny nyní spravuje Nadace knížete z Lichtenštejna, která požádala katastrální úřad, aby na ni zmíněné lesy přepsal jako na univerzálního dědice Františka Josefa II. Úředníci tak ke zděšení diplomatu a politiků učinili. Český Úřad pro zastupování států ve věcech majetkových případ okamžitě zazaloval.

To Lichtenštejny zaskočilo. Knížectví obnovilo právě kvůli nevyřešeným majetkovým otázkám diplomatické sněhy s Prahou až v roce 2009 a oba státy rozvíjejí spolupráci především v mezinárodních organizacích nebo v kulturní oblasti. Založily i společnou komisi historiků, která se měla zabývat spornými otázkami z minulosti. A nadace sblžla investice do školství či kultury, pokud by se s ní český stát chtěl nějak vyrovnat.

Čeští politici i diplomaté kolem tématu i v neoficiálních rozmluvách našlapují dost opatrně a odvolávají se na rozhodnutí Ústavního soudu v říčanské kauze, na které se ale stále čeká. Téma je totiž spojené s Benešovými dekrety, jejichž být jen pootevření je v české dějině naprosto tabu. Už složitost, s jakou se dojednávávala česko-německá smlouva a s jakou se budovaly vztahy s Bavorskem, které je s osunutými Němci nejvíce spjata, ukazovala, jak citlivé téma to pro Čechy a českou společnost je. Ve své první prezidentské volbě ho například využil nynější prezident Miloš Zeman.

Lichtenštejnové, kteří vlastnili rozsáhlé majetky zejména na Moravě, ale i ve Slezsku a v Čechách, přitom tvrdí – a dokládají to právě během říčanského sporu –, že Benešovy dekrety vůbec zpochybnit nechtějí, protože se na ně jako na občany Lichtenštejnska nemají vztaňovat. Klíčem je několik historických dokumentů. První je sčítací arch z roku 1930, který za knížecí rodinu vyplnil její tehdejší zameštanec ve Velkých Losnách, ředitel velkostatků Karel Loos. Za „obcovací jazyk“ rodiny označil němčinu. Velkou část majetku jim vzal stát už před druhou světovou válkou a sblížil z ní kompenzaci. O zbytek pak přišli po válce kvůli Benešovým dekretům, kde bylo o právé kritérium jazyka tím, co rozhodovalo v otcích tehdejších úřadů o tom, zda je německo nebo české.

Ikdyž třeba poválečný Národní výbor ve Velkých Losnách potvrdil, že Lichtenštejnové jsou občany Lichtenštejnska a národnosti lichtenštejnské, československé soudy je ve svých dokumentech později označily za Němce a na základě toho komunistický Nejvyšší správní soud v roce 1951 potvrdil konfiškace.

Podle historika z Univerzity Karlovy Václava Horčíčky, který se moderní historii rodu Lichtenštejnů zabývá i na žádost česko-německé komise historiků, z poválečných dokumentů československých úřadů vyplývá, že měly pochýbnosti o tom, zda byl majetek konfiškován zakonně. Soudní rozhodnutí, převodně koncipované ve prospěch knížecího rodu, se posouvalo až za komunistický puč v roce 1948. Jak Horčíčka uvádí, v archívech nejsou doklady ani toho, že by knížecí rod s nacisty kolaboval. Tvzení Lichtenštejnů, že podporovali rodiny nacisty perzekvované českých zameštanců.

Československo se později dohodlo na kompenzaci za konfiškovaný či znárodněný majetek jiných státních příslušníků, například Švýcarů či Rakušánů. S Lichtenštejnem ale nikdo na toto téma oficiálně nikdy nepjednal.

HN: Některé české zdroje tvrdí, že váš děd, tehdejší vládnoucí kníže, se pokusil během nacistické okupace

zvrátit některé kroky pozemkové reformy z první republiky, která vás připravila o část majetku v Československu. Může to být důvodem, proč vás Češi přiražili na stranu Němců?

O něčem takovém slyšimi poprvé. A nezni to moc přesvědčivé. Je mi známo, že můj dědeček uzavřel ve 30. letech dohodu s československým státem. Rodina se musela vzdát více než 60 procent své půdy a za to měla dostat finanční odškodnění. K vyplacení celé dohodnuté částky však nikdy nedošlo.

Je tedy možné, že ve 40. letech vznikla myšlenka, že by mistro vyplacení kompenzace mohla být rodně navracena část zabavené půdy. V tu dobu se ostatně jednalo o nemovitý majetek pod absolutní kontrolou nacistů. Pokud by tedy nacisté ztratili kontrolu – nebo alespoň část kontroly – nad určitým pozemkem, nebyl by to důvod k tomu, aby v něm byli Čeští zemědělci považováni za Němce. Koneckonci se nic takového nikdy nestalo.

HN: Pojďme k současnosti. Na části pozemků, které žádáte vrátit zpět, dnes hospodaří firma Agrofert, jež má majitelem je prostřednictvím švýcarských fondů

Premiér Andrej Babiš. Byli jste s ním v kontaktu ohledně tématu návratu majetku?

Jak se letos blížil omezený zákonný termín pro podání žalob, zvyšili jsme své úsilí a zaslali dopis předsedovi vlády s návrhem na mimosoudní urovnání věci již zmíněné nabídky na využití nadáčních zdrojů k podpoře projektu, které jsou v našem společném zájmu. Přímě od něj jsme ale zpětnou reakci nedostali. Na náš dopis reagovala ministryně financí s tím, že nejprve musí rozhodnout Ústavní soud v říčanské kauze.

HN: Neochota české strany problémem řešit tedy nemusí být založena na tom, že premiérová firma pracuje na majetku, který žádáte vrátit?

Nevim, ale neměl by to být důvod. Může být v zájmu vlastníka najmout si společnost, která bude jeho majetek spravovat, zejména pokud tato společnost pracuje dobře i v oblasti ochrany přírody a zachování dlouhodobé hodnoty pozemku. My v Rakousku rovněž nabízíme takové služby dalším vlastníkům zemědělské a lesní půdy.

HN: Česko a Lichtenštejnsko spolupracují v různých mezinárodních organizacích nebo na kulturních projektech.